

Semmi kétség aziránt, hogy ennek a veszélynek a felépítményes népfőiskolát végzett hallgató is ki van téve.

Mi mentheti meg az ilyen hallgatót a visszaeséstől? Ami Pilisen megmenti a Téli Gazdasági Iskolát végzett tanulót, az éppen helyi jellege: az iskolából való visszatérés pillanatától segítségére van a hallgatónak.

A Téli Gazdasági Iskolának talán csak az elnevezése nem elég szerencsés, a tartalma azonban teljes megnyugvást nyújt. Aki elvégezi ennek az iskolának a kétszer öthónapos szorgalmi idejét, az aranykalászos gazda. Ilyen aranykalászos gazdaifjú már több is tagja volt és most is tagja a népfőiskolánknak.

Volt olyan aranykalászos gazdaifjú-hallgatónk is, aki a népfőiskola mind a három évfolyamát elvégezte és még ma is népfőiskolásnak nevezi magát. És van olyan aranykalászos gazdaifjú-hallgatónk, aki az ő éles látásával megtalálta a szoros kapcsolatot a Téli Gazdasági Iskola és a Népfőiskola között. Az erről szóló beszámolója fel is tűnt a vizsgabizottságnak. A lényege az volt, hogy a Téli Gazdasági Iskolában szerzett ismereteket a pilisi népfőiskolán keresztül fogja tudni csak igazán értékesíteni és sajnálja azt az ifjú gazdatársát, akinek a községében nincsen népfőiskola.

Benda Kálmánnak a tatai népfőiskoláról írt cikkéből megállapítom, hogy ő inkább a tájszerinti népfőiskolának a híve, nem az olyannak, amely az ország különböző tájairól toborozza a hallgatókat. Ez a megállapítás — nézetem szerint — nagyon helyes. Viszont vannak olyan tapasztalatai is, amelyek nem fedik egészen a pilisi népfőiskolán szerzett kilencéves tapasztalatokat.

Mi például nem bántuk meg, hogy a 19—21 éves nem katonaviselt ifjakat vettük fel újabban hallgatókúl. Sőt, azt tapasztaltuk, hogy ha a levanteegyeseület vezetőségével összefogunk, kiváló eredményt tudunk elérni. Kezdetben mi is csak az idősebbekkel kezdtük a munkát, sőt a legidősebbekkel, és csak a kilencedik év elején jutottunk oda, ahol egyesek szerint kezdenünk kellett volna.

A jövőre nézve tehát a fiatalokkal szemben nincs kétségem, mert az idősebbekből már egy új környezetet biztosítottunk, akik által a népfőiskola élő fogalomná lett. Az apa most már küldi a fiát. Ezek nélkül az idős végzett hallgatók nélkül semmik se volnának. Lehet, hogy Tatán, ha megszerzik az úgynevezett „öreg“ népfőiskolásokban a népfőiskola hátvédjeit és ezzel biztosítják az ifjúság környezetének a színvonalát, ott is komolyabban számításba jönnek majd a fiatalok.

Sőt bizonyos vagyok benne, hogy ez idővel be is fog következni. A tatai népfőiskola jó úton halad. Az idősebbekkel kell a munkát kezdeni.

„Öreg“ népfőiskolásaink úgy bajusz mögül, amikor a fiatalok estéit meglátogatják — ebben úgyszólván minden szorgalmi napon van részünk —, egymás között azt mondták: „Ezek a fiatalok sokkal okosabbak, mint mi voltunk annak idején a népfőiskolán. A megjelenésük is más“.

Talán ennek a „szokrateszi“ megállapításnak az eredménye lehet az, hogy a kecskeméti Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara által hirdetett termelési versenyre ebben az évben hatvanhárman jelentkeztek. Az „öregek“ maguk mondták ki, hogy minden népfőiskolát végzett hallgatónak ezen részt kell vennie. Hogy mit jelent ez egy község minden vonatkozású kultúrájában, az könnyen elképzelhető.

Szemző Kálmán

Székely Múzeum Sepsiszentgyörgyön

Mélyen a Székelyföld szívében, ahol az Olt a Csíki és Háromszéki medencéket összeköti, ott van Sepsiszentgyörgy. Nevének kiejtése mindenkiben a Székely Nemzeti Múzeum emlékét idézi. Ha a híres Mikó-kollégium az erdélyi ifjúságot nevei, a Székely Múzeum az egész székely népet tanítja, az önmegismerés által.

A múzeum alapítójának is az volt a célja, hogy „a mult emlékei iránti kegyelet a székely népnél minél inkább fejlődjék s a történeti öntudat és nemzeti becsület a mult bővebb ismeretéből folyólag a székely nép szívében is emelkedjék“. Így fogalmazta meg szándékát 1879-ben özvegy Csereyné Zathureczky Emilia.

A Székelyföld európai híru kultúrintézményét asszony alapította. Véletlennel vegyük-e ezt, vagy szimbólumnak, a hagyományörző asszonyi hivatás jelképének? Cserey Jánosné is csak azt tette, amit történelmi időkben az erdélyi asszony tenni szokott: megőrizte, gyűjtögette családjá kultúrkincsét, hogy az adott pillanatban

az egész magyarság közös javára felajánlja. Nagymultú családjának gazdagsága és környezetének megértése folytán ő olyan tárgyi gyűjteményre tehetett szert, mely a családi becsen túl már nemzeti értéket is képviselt.

Az európai színvonalú erdélyi művelődés melegsége onnan származik, hogy az intézmények bölcsője nem hivatalokban, hanem családokban ringott. A Csereyek magasztos, oszlopos kúriájában, Imecsfalván, akkor született meg a múzeumalapítás eszméje, mikor a ház asszonya megmutogatta a család régi ékszereit, történelmi okmányait, porcellánjait, faeszközeit fiait új nevelőjének, Vasady Gyulának. A fiatal tanár egy érmészeti és természetrajzi gyűjteménnyel érkezett a házba s szakértő szeme azonnal észrevette, hogy a két gyűjtemény egyesítéséből egy kis múzeumot lehetne berendezni.

Az érdekes kezdeményezésnek mihamar híre terjedt, a Cserey-család múzeumát már nemcsak az atyafiság és az ismerősök nézegették, hanem távoli ország-részekből is érkeztek látogatói. A múzeum sorsa azonban akkor dőlt el véglegesen, mikor Vasady megszerezte Bem apó csillagjelvényét.

A magyar katonai érdemrend nagykeresztjének csillagjelvényét *Bem* a szabadságharcban a magyar kormánytól kapta, haláláig viselte és a török kormánya hagyta. A török kormány viszont elküldötte a száműzetésben élő *Kossuth Lajosnak*, mint a rend nagymesterének. Kossuth Olaszországból *Orbán Balázs* által küldte el a csillagjelvényt a múzeumnak, melyet akkor már „Háromszéki múzeum“-nak neveztek.

A szabadságharc dicső napjaira emlékeztető érdemrend a hazafias székelyek százeit vonzotta a múzeumba. Küldöttségek, lelkes csoportok zarándokoltak az imecsfalvi udvarházba, hogy Kossuth Lajos ajándékát láthassák.

Az adományozó lelkesedés pár év alatt több mint nyolcezer értékes darabra szaporította a gyűjteményt. Hírlapi cikkek is foglalkoztak méltatásával s a közvélemény mulasztással vádolta a székely városokat, hogy nem gondoskodnak állandó kiállítási helyről. Csereyné is arra vágyott, hogy gyűjteményét Háromszék megye útján az egész székely népnek ajánlhassa fel. A közóhaj 1879-ben arra bírta a sepsiszentgyörgyi Mikó-kollégium elöljáróságát, hogy épületének egy részét ingyen felajánlja a múzeum céljaira. Csereyné és Vasady örömteljes lelkesedéssel költöztették be a gyűjteményt Imecsfalváról és 1879 szept. 15-ének délelőttjén ünnepélyes keretek között átadták Háromszék, Csík és Udvarhely megye hivatalos kiküldötteinek.

Így vált a Cserey-család kis gyűjteménye *Székely Nemzeti Múzeummá*...

A nyolcezer darab ötven év alatt kétszázhetvenezer tárggyá szaporodott, de jelentősége nemcsak a hatalmas számbeli gyarapodásban rejlik. *A Székely Nemzeti Múzeum önkéntes áldozatkészségből született és nőtt nagygyá.* Fejlődése azt jelenti, hogy a nép megértette alapítójának szándékát. Az értékes tárgyak a múzeum láthatatlan erkölcsi tőkéjének kézzelfogható darabjai...

Történetében nevezetes fordulópontnak számítanak a világháború előtti esztendőik.

Ekkor épült fel a múzeum állandó épülete Kós Károly tervei szerint. Kós így jellemzi alkotását: „Elvettem a szigorúan történelminek tudott minden stílust és számbavéve mindazt, amit Erdély magyar népére, főképen pedig a székelységnek népi építkezéséből, illetőleg népművészetéből tipikusnak láttam és vallottam, valamelyest megnesemítve úgy alkalmaztam egy modern és speciális igényeket szolgáló alaprajzra, hogy az magátólértetődően természetes, művésziesen monumentális lehessen és *senki székely ne szégyelje azt magáénak vallani.* Nagyrészen betartottam az építkezés folyamán azt a kitűzött célt is, hogy lehetőleg minden anyag székelyföldi és minden mesterember székely legyen. Az alapfalak és lábazat sepsiszentgyörgyi, ú. n. örkői-kőből készültek, a téglá prázsmári, a faanyagot a székely erdők adták, a cserepet Bodok, a fehér márványt Gyergyó-Szárhegy adta.“

Kós Károly törekvése teljes mértékben sikerült: a tornyos, emletes, csúcsos-tetejű múzeumépületet minden erdélyi lelkéből-lelkedzettnek érzi...

A múzeum és a nép közötti eleven kapcsolat néhány év múlva életszükségletté vált: az elnyomatásban sínylő székelység ide zarándokolt öntudatért, európai küldetésének felismeréséért. Néhai *Csutak Vilmos*, a fáradhatatlan, kiváló igazgató értett hozzá, hogy a múzeumot szellemi áramfejlesztőteleppé varázsolja. Bizonyossága ennek például az ötvenesztendős jubileum. Az ünnepségeken kívül egy közel nyolcszázoldalas, gazdag képanyaggal ellátott emlékkönyvet adott ki a múzeum, mely a Székelyföld korszerű monográfiáját igyekezett pótolni.

A Székely Nemzeti Múzeum öt osztályból áll: könyvtárból és levéltárból, régiségútból, néprajzi gyűjteményből, képzőművészeti és természetrajzi gyűjteményből.

A könyvtárnak legértékesebb darabja az *Apor-kódex*.

Apor Péter kódexének nyelvtörténeti és irodalomtörténeti becsét a legrégebb magyar bibliafordítás töredéke adja. Iratásának idejét a XV. század második felére teszik. Ritka, elavult magyar szavakat ismerhetünk meg belőle: a szentlelket szent szelletnek nevezték, a könnyezést könyvezetnek, a mennydörgést gördöletnek. Helyesírása a magyar hangtörténet szempontjából fontos.

Nők számára a múzeum kódexei közül az Emilia-kódex a legérdekesebb: egy tizenhetedik századból való kéziratot szakácskönyvet tartalmaz. Nemzetes Apaffi Anna asszony „Orvosságos könyve” meg különböző népies gyógymodot jegyz fel. A kopaszoknak például a következő orvosságot ajánlja: „Az sárga gyíkot fogd meg, rekezd két új fazék közé, égesd meg porrá, azzal hincsed az kopatz tejedet, haj nő rajta“.*

Kisgazdanevelés

Az ország mezőgazdasági életében rejlő nemzeti tőke sértetlensége és megóvása szempontjából az irányadó körök arra törekednek, hogy gazdasági szakintézményeink minden tekintetben korszerű színvonalra emelkedjenek és külföldi viszonylatban is számottevők legyenek.

Közművelődésünk vezére egy ízben ki is jelentette, hogy erőteljesen kell foglalkoznunk a gazdasági életben vezetésre hivatottak kiképzésével, nevelésével.

El kell terelni egyeseket a tudományos pályákról műveltségi igényük leszállítása nélkül. Keressék életük célját a gazdasági életben. Mi pedig legyünk segítségükre a földdel, növényvel, állattal folyó küzdelmükben.

Ezt a célt mindinkább kimélyülő szakoktatási intézmények szolgáltatják. A szakoktatás továbbfejlesztésével ugyanis a nép kulturális és gazdasági színvonala és ezzel mezőgazdaságunk fejlődik tovább, mert az okszerű termelési politikára irányuló szellemi fegyvereket a szakoktatás nyújtja a földművelőknek, aki kenyeret adó rögéből, a föld terményeiből él és kereskedik.

Ezek az iskolák az általános közismeretek mellett olyan alapvető gazdasági műveltséget adnak, amely a művelt agrár-kisgazdatípust kialakítja és a haza szolgálatába állítja.

Szóval lépcsőfokai társadalmi emelkedésük útjának.

Ezért már a gazdasági ismeretek anyagközlésénél vigyünk bele tanítási egységeinkbe nemzetismereti oktatást és világnézeti szemléletet.

Ezt az elgondolást igyekeztem megvalósítani annak idején abban a gazdasági iskolában, ahol tanítottam, mégpedig nemcsak az elméletben, hanem a gyakorlati tanításban is.

A tangazdaság egyik területén jeltáblát állítottam föl gyermekeimmel, amelyre a következő felírást festettem:

„A hazát nemcsak szeretni kell! A hazát ki is kell érdemelni! Nehéz, fáradságos, áldozatos munkával!”

Igen! Tanulják meg az ifjak, hogy a nemzetalkotó munkához nemcsak vércseppekre, hanem verejtékcseppekre is szükség van.

Nyissuk ki a nép szívét a magasabb értékek, a tudás, tudomány befogadására. Vezessük rá őket már az iskolában, hogy törekedjenek minden területet a termelés szolgálatába állítani, olyanokat is, melyeknek tápértéke kultúrnövényeink szempontjából figyelembe sem vehető (szikések, lások, futóhomok).

Ezzel utat nyitunk a földhöz terjeszkedésnek, szaporodásnak, a nemzeti erő növelésének.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a kormány fáradságos munkáját siker koronázza, mert az utóbbi évek folyamán a kisgazdaüzemek termelési átlagai nemcsak lényegesen emelkedtek, hanem javarészt piac- és versenyképesek is.

Termőterületeink képe így e tekintetben is előnyösen megváltozott. A kisbirtokos, mint állattenyésztő nemzetközi viszonylatban is számottevő, mert megtanulta, hogy a teljesen kifogástalan árút külföldön értékesítheti.

* Folytatjuk.